

Innehåll

Småföretagsbarometern.....	2
Sammanfattning av konjunkturläget i Gotlands län.....	3
Det ekonomiska läget och Gotlands läns näringslivsstruktur	4
Småföretagsbarometern – Gotlands län	6
<i>Sysselsättning</i>	6
<i>Orderingång</i>	7
<i>Tackat nej till order</i>	9
<i>Omsättning</i>	10
<i>Konjunkturindikatorn</i>	11
Lönsamhetsutvecklingen	15
Expansionsutsikter och hinder för expansion	17
Konjunkturrisiker.....	19
<i>Politiska risker</i>	20
<i>Personliga risker</i>	20
Appendix Finansiering.....	21
<i>Bankens lokala förankring och bemötande</i>	22

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om den närmaste framtiden. Underlaget för småföretagsbarometern utgörs av intervjuer med småföretag med minst en anställd och högst 49 anställda. Det är alltså företagens egen uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i redovisade index för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturindikator inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. I år är det 30 års jubileum för Småföretagsbarometern.¹ Denna gång omfattar undersökningen 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp på länsnivå. Vi kan således mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos rikets småföretag i samtliga län. De läsare som är intresserade av undersökningsmetodik och diagram kan hämta hem materialet från Företagarnas hemsida.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Sparbankernas Riksförbund och Företagarna. René Bongard, Rebecca Källström och Daniel Wiberg (Företagarna) är författare till denna publicering. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat.

Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små företagens stora betydelse för den svenska ekonomin.

Sparbankerna

Företagarna

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ År 2014 gjorde vi ett uppehåll med undersökningen, så värdena för år 2014 är interpolerade.

Sammanfattning av konjunkturläget i Gotlands län

- **Småföretagskonjunkturen** på Gotland har utvecklats starkt positivt sedan 2013 års mätning. Gotlands sammanlagda konjunkturindikator på 98 är rikets högsta. Detta förklaras av länets framgångsrika tjänstesektor, där konjunkturen varit mycket stark. Denna ökning förväntas nu bromsa in och på ett års sikt förväntas konjunkturindikatorn ligga på samma nivå som riket i genomsnitt.
- **Sysselsättningstillväxten** på Gotland har fortsatt öka sedan vändningen uppåt under 2013. Länet har nu den näst starkaste tillväxten i riket. Ökningen förklaras av ett fortsatt högt netttotal inom industrin och en kraftig ökning inom tjänstesektorn. Mer än vart fjärde småföretagare i länet säger att man har ökat sin personalstyrka medan endast sex procent av företagen dragit ned personal.
- **Orderingången** för länets småföretag har utvecklats starkt positivt sedan 2013. Genom den kraftigt ökade tillväxttakten i orderingången ligger Gotlands län nu över rikssnittet. Orderingången har stigit i både industri- och tjänstesektorn. Sammantaget i länet är det 47 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingång, jämfört med 13 procent som anger en vikande orderingång. Förväntningarna inför det kommande året är mer försiktiga. Totalt sett tror företagen på Gotland att orderingångarna kommer ligga kvar på dagens nivåer.
- **Omsättningstillväxten** i Gotlands län har ökat sedan 2013 och det är återigen tjänsteföretagen som drar utvecklingen. Även på detta område ligger Gotlands småföretagare över landets genomsnittliga netttotal. Förväntningarna inför det kommande året är även här mer försiktiga. Gotlands småföretagare förväntar sig en mild inbromsning i omsättningens utveckling, med ungefär samma nivåer som idag på ett års sikt.
- **Tillväxten av lönsamheten** i företagen i Gotlands län följer den generella positiva trenden i länet och har stigit kraftigt sedan den senaste mätningen. Nära hälften (48 procent) av Gotlands företag har upplevt en ökad lönsamhet under de senaste tolv månaderna och det är tjänsteföretagen som har upplevt den största ökningen. Tjänsteföretagen förväntar sig även en bibehållen lönsamhetsutveckling på ett års sikt. Industrieföretagen ligger kvar på ungefär samma nivåer som vid föregående mätning och förväntar sig generellt något lägre lönsamhetsutveckling på ett års sikt. Förväntningarna ligger dock fortsatt långt över motsvarande genomsnittliga netttotal för riket.

- Företagen i Gotlands län upplever betydligt bättre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet. Hela 76 procent av företagen i länet anser att de har **goda utsikter att expandera** på sikt.
- Politisk oförutsägbarhet är det enskilt största **tillväxthindret** som Gotlands småföretag upplever, var femte småföretagare uppger detta som största hinder. Svårigheter att finna lämplig arbetskraft kommer på andra plats, 17 procent av företagen i länet upplever detta som ett expansionshinder.
- Den svaga inhemska konjunkturen är den största **konjunkturrisken** enligt mer än hälften av länets småföretag. Även ränte- och valutakostnader anses utgöra en betydande konjunkturrisik; femton procent av Gotlands småföretagare anser att detta är den största konjunkturrisken. Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Gotlands län. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. Liksom i riket som helhet upplever företagen i Gotlands län att den största personliga risken för företaget är ifall en ägare blir långvarigt sjuk.

Det ekonomiska läget och Gotlands läns näringslivsstruktur

Under 2014 och i början av 2015 växte BNP och sysselsättningen i Sverige med stöd av växande inhemsk efterfrågan som i huvudsak byggde på stabil konsumtion. Sveriges exportsektor har dock haft en mindre positiv utveckling, samtidigt har efterfrågan gradvis förbättras därmed kommer investeringar och ökad export att bidra till att läget förbättras. Efterfrågan i Europa kan förväntas fortsätta att förbättras något, om ingen allvarlig störning inträffar.

Den tröga exporttillväxten har flera skäl. När det gäller geografisk specialisering har Sveriges exportföretag drabbats av de vikande marknaderna i flera av de viktigaste mottagarländerna i EU. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU.

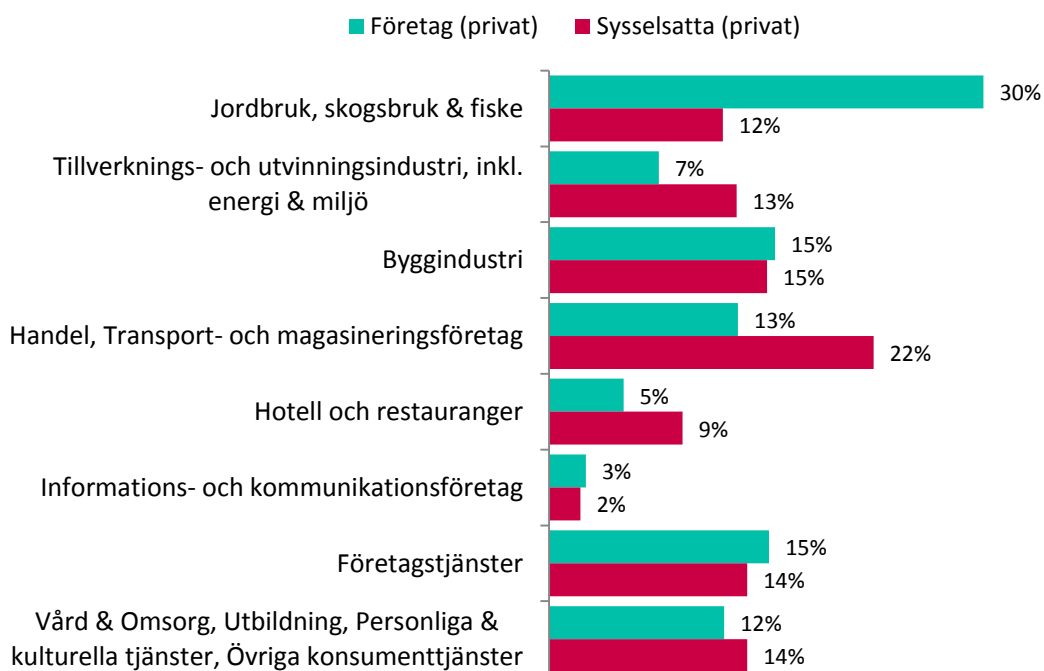
Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen. Men eftersom arbetskraften växer har arbetslösheten legat fast på cirka 8 procent under flera år, och är särskilt hög bland lågutbildade unga. Arbetsmarknadsläget är därför speciellt bekymmersamt för grupper som står längre från arbetsmarknaden.

Läget i näringslivet kan alltså sammanfattas som något starkare. Konjunkturläget för tjänstesektorn bidrar positivt till uppgången, medan industrisektorn påverkar negativt. Sysselsättningen har sammantaget ökat och utvecklingen kan vara positiv framöver om inte något konjunkturrhämmande inträffar. Även anställningsplanerna framöver är mer optimistiska än vid föregående mätning.

Tabell 1. Näringslivsstrukturen i Gotlands län²

Gotlands län	Företag	Arbetsställen	Sysselsatta
Totalt	4 448	5 279	25 232
Offentlig verksamhet	13	244	8 964
Övrig verksamhet	176	218	1 270
Privata företag	4 259	4 817	14 998
<i>andel privata företag av totala antalet</i>	95,8%	91,2%	59,4%
<i>andel småföretag av privata företag</i>	99,4%	99,4%	82,2%

Figur 1 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, 2013 (källa: SCB)

² Statistiken avser företag med minst 1 sysselsatt person, år 2013. Med småföretag avses 1-49 sysselsatta. Källa: SCB

Småföretagsbarometern – Gotlands län

Sysselsättning

Sysselsättningstillväxten på Gotland har fortsatt öka sedan vändningen uppåt under 2013 och uppvisar idag ett nettotal på 19. Ökningen förklaras av ett fortsatt högt nettotal inom industrin (15) och en kraftig ökning inom tjänstesektorn, där nettotalet nu är 20.

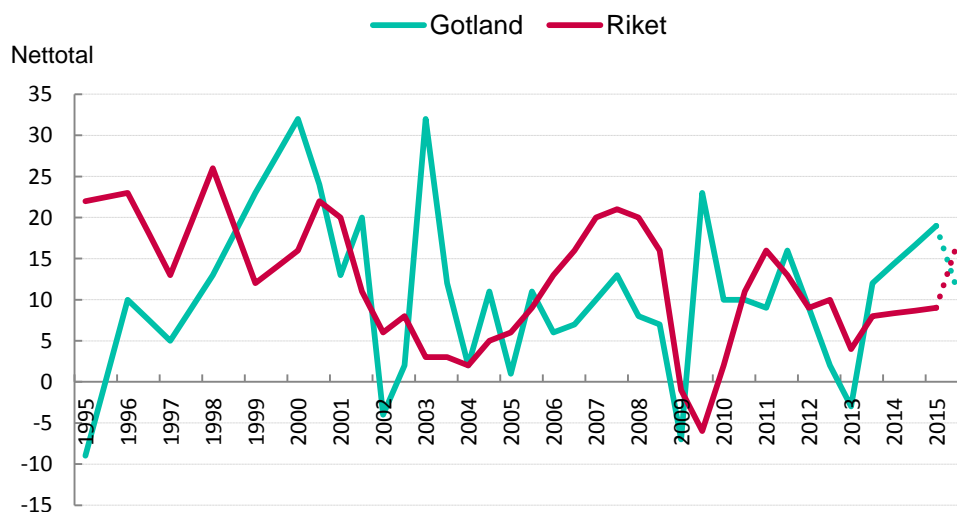
Totalt sett säger mer än vart fjärde småföretagare i länet att man har ökat sin personalstyrka medan endast sex procent har dragit ned på personal. Nettotalet på 19 är den näst högsta siffran bland samtliga län och långt över rikets nettotal för sysselsättningstillväxten på 9. Ett nettotal över noll betyder det att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt nettotal innebär det alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag.

Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Personer som deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder inkluderas också som sysselsatta. Ett alternativt mått är sysselsättningsgrad, vilken mäter andelen av den arbetsföra befolkningen som är sysselsatta.

Sysselsättningen är av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Med fler i arbete kan vi producera mer och hushållens inkomster växer. Dessutom minskar statens utgifter bland annat genom att arbetslösheten kostar mindre samtidigt som skatteintäkterna ökar.

Figur 2 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Gotlands län och riket 1995-2015

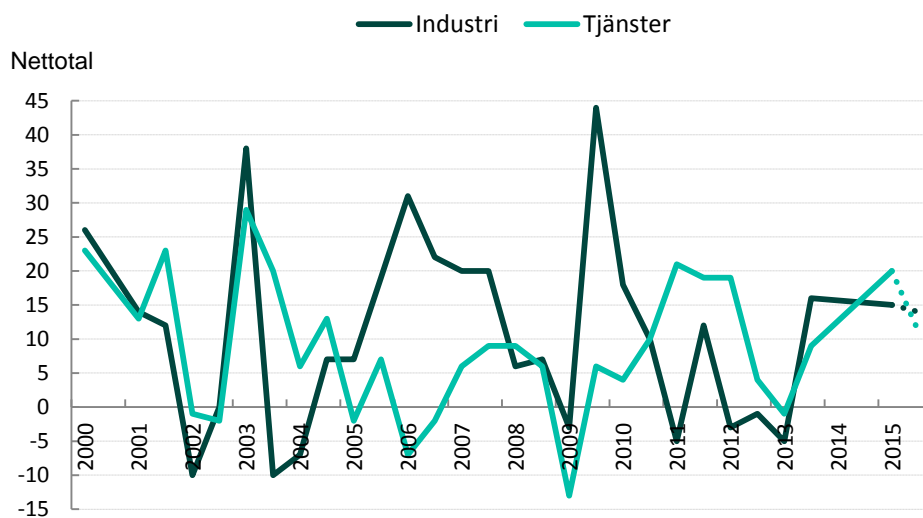

Den gotländska industrisektorn fortsätter anställa på ungefär samma nivåer som 2013 och nettotalet hamnar nu på 15. Länets industrisektor ligger här på ett högre nettotal än rikets (11), vilket främst förklaras av att relativt färre företag minskar antalet anställda (5 procent på Gotland, jämfört med 11 procent i riket).

Inom tjänstesektorn har utvecklingen varit starkt positiv. Sysselsättningsutvecklingen inom tjänstesektorn är den näst högsta i riket, med ett nettotal på 20 (jämförelsevis var nettotalet 9 vid mätningen 2013). En fjärdedel av tjänsteföretagen har ökat antalet anställda medan sex procent har minskat. Tjänstesektorn återspeglar därmed den totala sysselsättningsutvecklingen i länet.

Förväntningarna framåt är mer försiktiga och företagen tror på en något minskad men fortsatt positiv sysselsättningsutveckling under det kommande året. Nettotalet förväntas totalt sett vara 11 på ett års sikt, vilket är lägre än rikets genomsnittliga prognos (17). Båda sektorerna planerar alltså totalt sett att öka personalstyrkan, dock i en lägre takt än under den senaste tiden.

Figur 3 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Gotlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Orderingång

Orderingången för länets småföretag har utvecklats starkt positivt sedan 2013. Nettotalet, som då låg på fem, har nu ökat till 34. Genom den kraftigt ökade tillväxttakten i orderingången ligger Gotlands län nu över rikssnittet (netttotal 26).

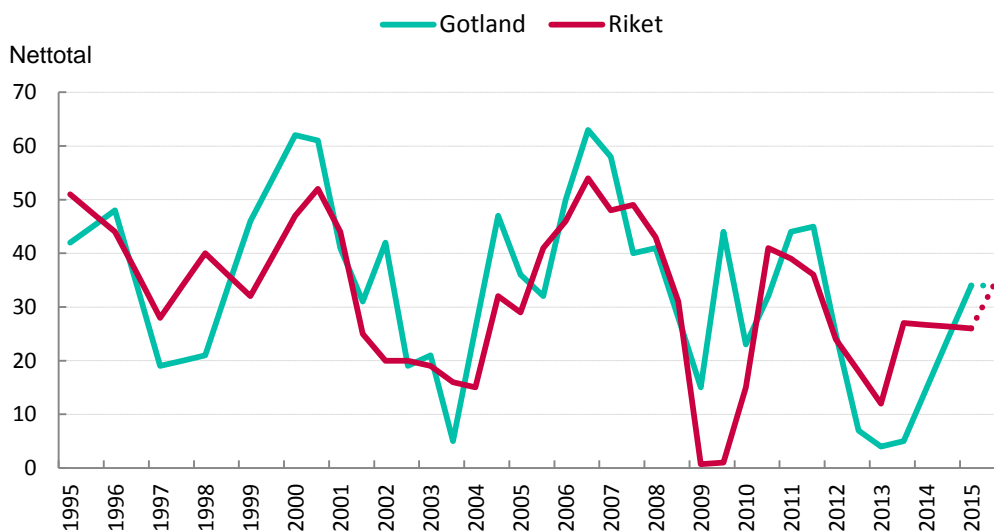
Orderingången har stigit i både industri- och tjänstesektorn. Sammantaget i länet är det 47 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingång, medan 13 procent anger en vikande.

Orderingång

Med orderingång menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period.

Figur 4 Orderutveckling (nettotal) i Gotlands län och riket 1995-2015

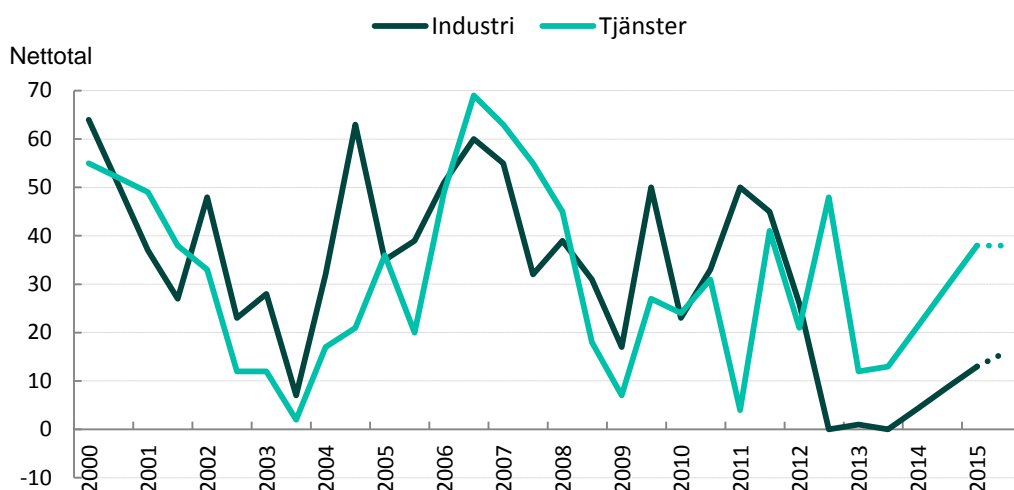

Inom tjänstesektorn har nettotalet för orderingången ökat från 13 (år 2013) till 38. Drygt hälften av tjänsteföretagen har haft en ökad orderingång, medan 12 procent har haft en minskad orderingång under det senaste året. Tjänstesektorn ligger därmed betydligt över rikets genomsnittliga nettotal (24) för orderingångar inom tjänstesektorn.

Inom industrisektorn har nettotalet för orderingången vänt uppåt från 2013 års nivåer runt noll till dagens nettotal 13. Drygt en fjärdedel av industriföretagen har haft en ökad orderingång, medan 15 procent har minskat sin orderingång det senaste året. De gotländska småföretagen ligger dock fortsatt under rikets genomsnittliga nettotal (32) för orderingångar i industrisektorn.

Förväntningarna om orderingångarna under det kommande året är mer försiktiga. Tjänstesektorns prognos är att nettotalet för orderingången stannar kvar på 38 på ett års sikt, medan industrisektorn förutspår en liten ökning motsvarande ett framtida nettotal på 16. Totalt sett tror företagen på Gotland att orderingångarna kommer ligga kvar på dagens nettotal 34.

Figur 5 Ordergång (netttotal) i Gotlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Tackat nej till order

Hela 37 procent av företagen i länet har tvingats tacka nej till order. Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (56 procent av de som tackat nej) men även arbetskraftsbrist och osäkerhet på kunden anges av många som en anledning.

Figur 6 Tackat nej till order

Omsättning

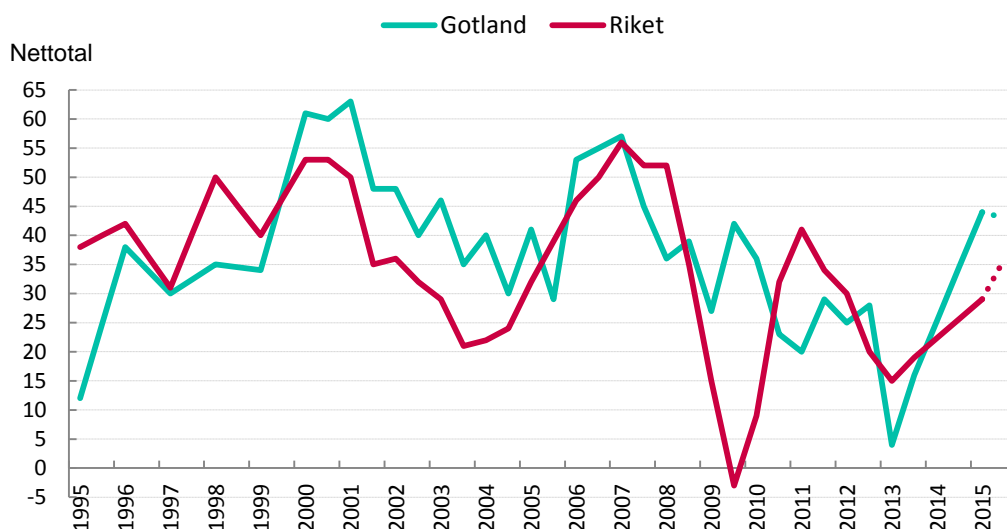
Omsättningstillväxten i Gotlands län har ökat sedan 2013, från nettotalet 4 har man vänt uppåt till dagens nettotal 44. Återigen är det tjänsteföretagen i länet som drar utvecklingen. Omsättningstillväxten bland Gotlands företag ligger därmed över landet i genomsnitt (nettotal 29). Förväntningarna inför kommande år är mer försiktiga. Företagen på Gotland totalt sett tror på en relativt konstant omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna. Nettotalet förväntas då ligga på 43, fortsatt väl över rikets företagens genomsnittliga prognos (36).

Omsättning

Ett företags omsättning är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Resultaträkningen visar företagets intäkter och kostnader under räkenskapsåret. Resultaträkningen visar alltså om företaget har gått med vinst eller förlust.

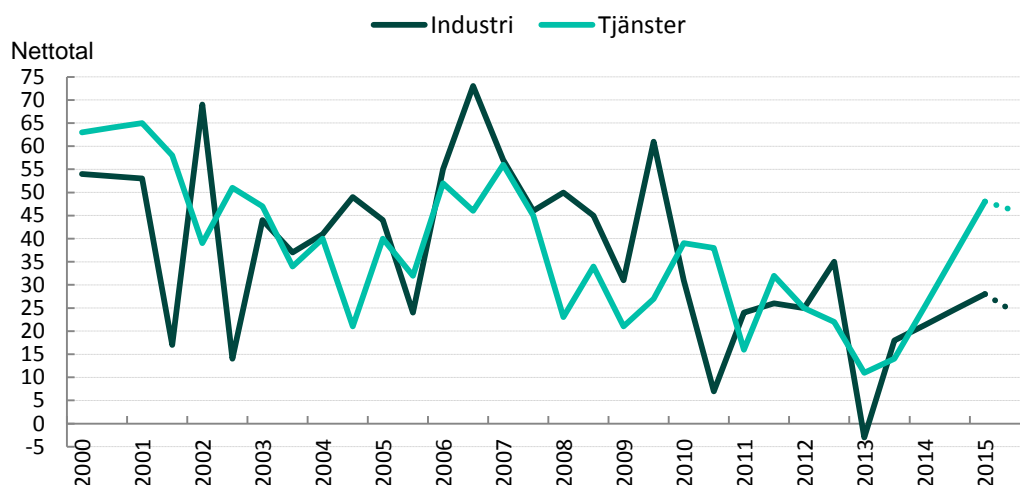
Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) i Gotlands län och riket 1995-2015

Industrin har haft en ökad omsättningstillväxt och har gått från nettotalen -3 och 18 vid de senaste två mätningarna, till dagens nettotal 28. Tjänsteföretagen har dock utvecklats än starkare, från nettotalet 14 vid den senaste mätningen, till ett nettotal på 48 idag. Nettotalet för tjänstesektorn i Gotlands län ligger således betydligt över riksgenomsnittet (48 jämfört med 28).

Inför det kommande året är såväl tjänsteföretagen som industriföretagen något mer försiktiga i sina prognoser för omsättningens utveckling, även om man tror att denna kommer vara fortsatt positiv. Gotlands företagare förväntar sig en mildare bromsning i omsättningens utveckling, där industriföretagen tror på nettotalet 24 och tjänsteföretagen på nettotalet 46 på ett års sikt.

Figur 8 Omsättningsutveckling (netttotal) i Gotlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Konjunkturindikatorn

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, ordergång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. I 2015 års mätning är konjunkturindikatorn för Gotland 98, jämfört med rikets indikator på 64.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Gotlands län klarade sig relativt väl från lågkonjunkturen 2008- 2009. Däremot påverkades konjunkturen kraftigt även under 2011-2013, då konjunkturindex sjönk från 83 hösten 2011 till 5 våren 2013. Det är tydligt att denna botten nu är passerad. Länets kraftiga återhämtning förväntas nu bromsa in under det kommande året, till samma nivå som riket i genomsnitt.

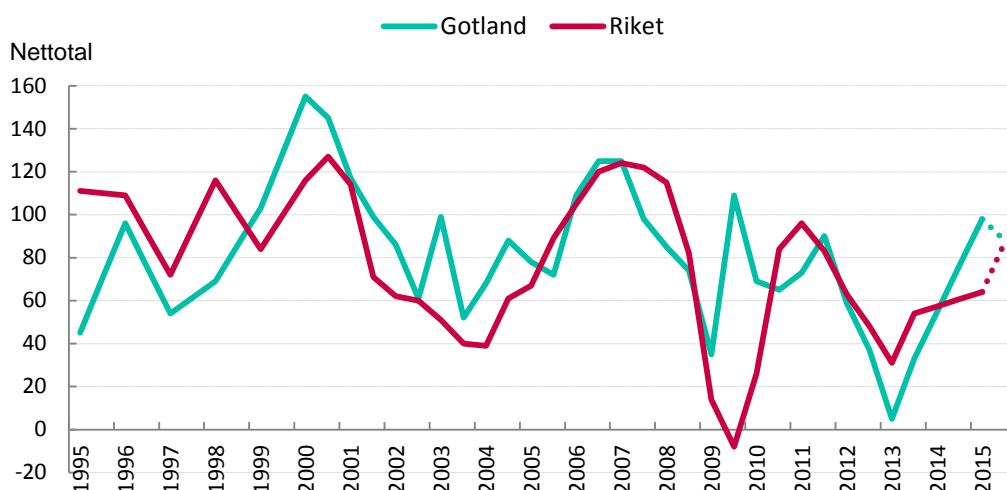
Konjunktur

Konjunktoren beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det rådande ekonomiska tillståndet i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när industrin har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att det är låg arbetslöshet och investeringarna ökar.

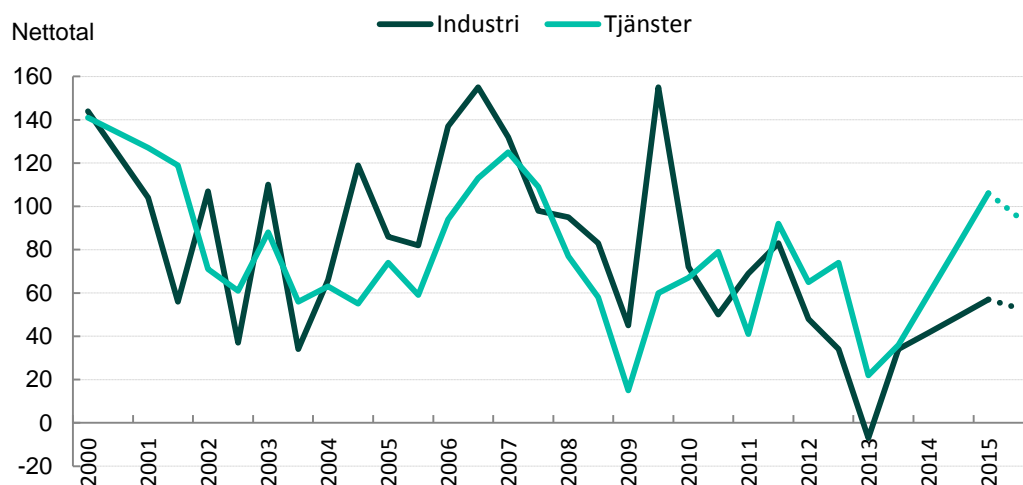
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfrågan på deras varor eller tjänster, har de svårt att behålla personal och göra nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Figur 9 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Gotlands län och riket 1995-2015

Under det kommande året räknar tjänstesektorn med mindre återgång, indikatorn förväntas sjunka från 106 till 95. Även industrin räknar med en något försvagad konjunktur (från netttotal 57 till 53) på ett års sikt.

Figur 10 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Gotlands, industri- och tjänstesektor 2000-2015

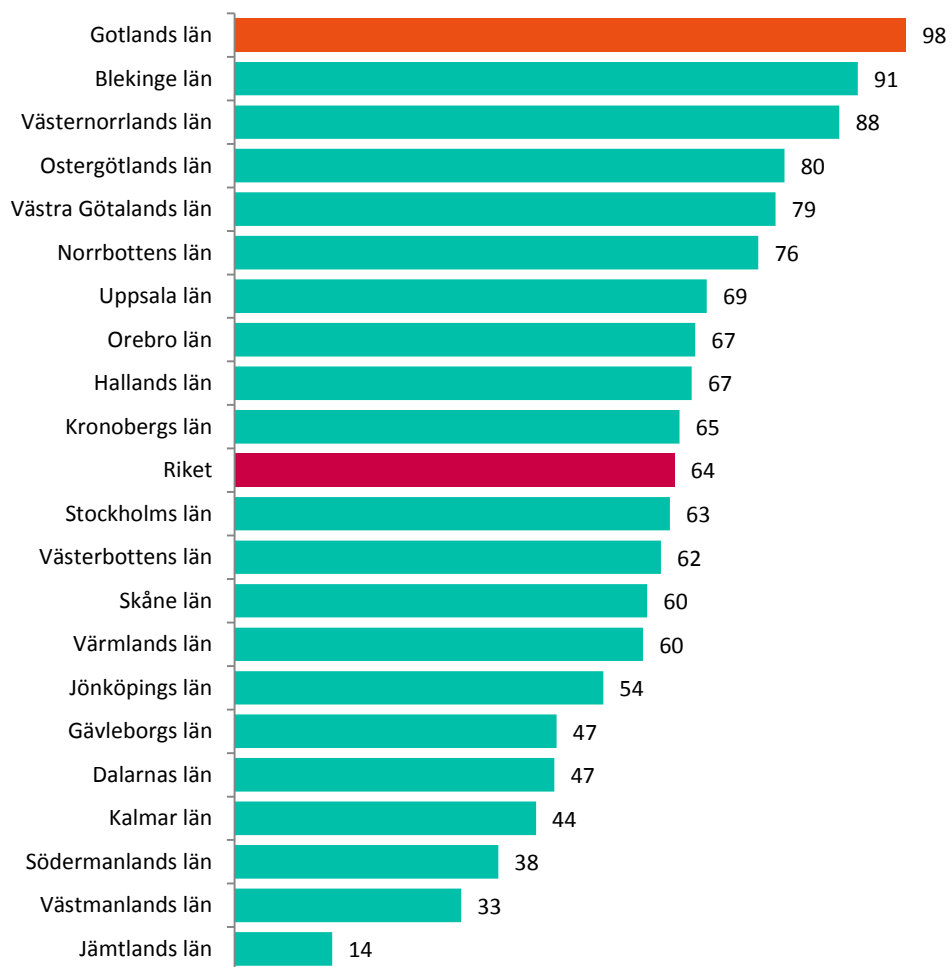

Småföretagsbarometerens resultat bekräftas i stort av Konjunkturinstitutet, som kontinuerligt analyserar hushållens och företagens syn på det ekonomiska läget.

Enligt Konjunkturinstitutet har konfidensindikatorerna för bygg- och anläggningsverksamhet, detaljhandel och privata tjänstenärings stigit. Samtidigt har tillverkningsindustrins konfidensindikator fallit. Även hushållens konfidensindikator minskade mellan mars och april enligt Konjunkturinstitutets mätningar. För bygg- och anläggningsverksamhet och detaljhandel visar konfidensindikatorerna på ett starkare läge än normalt, medan tillverkningsindustrins konfidensindikatorer hamnar på nivåer under det historiska genomsnittet. Läget i de privata tjänstenäringsarna är något starkare än normalt.

Gotlands sammanlagda konjunkturindikator på 98 är rikets högsta värde, långt över riksgenomsnittet vilket främst förklaras av den starka utvecklingen i tjänstesektorn.

Figur 11 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2015

Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten dikterar till stor del företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar. Länets samlade netttotal för lönsamhet har stigit från 11 till 34 sedan den senaste mätningen. Nära hälften (48 procent) av Gotlands företag har upplevt en ökad lönsamhet under de senaste tolv månaderna.

Tjänsteföretagens lönsamhet har stigit från ett netttotal på 10 vid den senaste mätningen år 2013 till 40 idag, högt över rikssnittet på 18. Tjänsteföretagen förväntar sig en bibehållen lönsamhetsutveckling på ett års sikt.

I industrisektorn har nettotalet för lönsamhet ökat från 5 till 7 under perioden, dvs. det är några fler som uppger positiv lönsamhetsutveckling än negativ. Riksgenomsnittet för industriföretagen är 18. Läget har alltså förbättrats marginellt jämfört med 2013. På ett års sikt tror industriföretagen på en något minskad lönsamhetsutveckling, där nettotalet tros sjunka till 4.

Lönsamhet

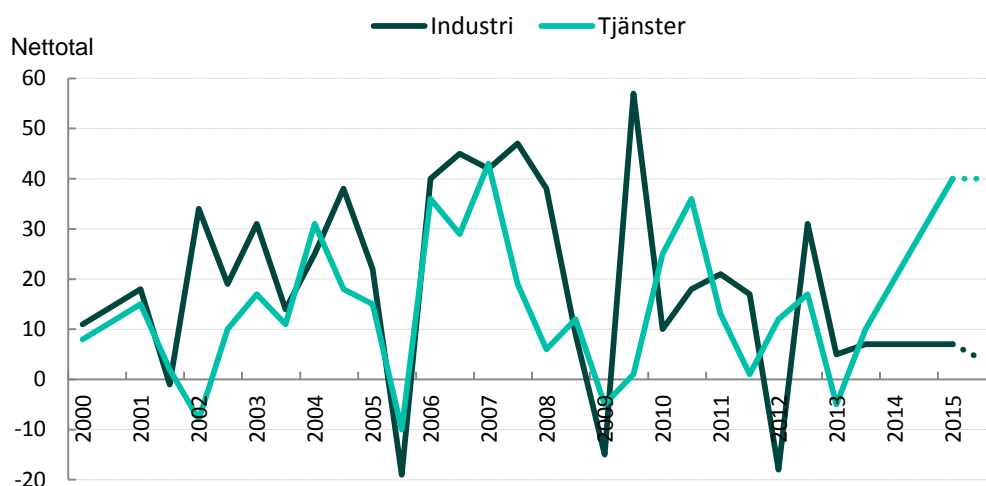
Om man är intresserad av att se om ett företag har gått bra eller dåligt räcker det inte bara med att titta på hur stor vinsten är räknat i kronor och ören. Vinsten, eller resultatet, måste ställas i relation bland annat till företagets storlek, när denna typ av mer relativt mått på vinst avses talar man om företagets lönsamhet.

På ett års sikt förväntas länets totala netttotal för lönsamheten ligga kvar på 34, vilket är något över rikets genomsnittliga förväntningar på 27. Nära hälften (48 procent) av länets tjänsteföretag och 30 procent av industriföretagen tror på en ökad lönsamhet under det kommande året.

Utvecklingen framöver ser ljus ut, och avspeglar återhämtningen i konjunkturen. Den positiva utvecklingen har dock till övervägande del letts av tjänsteföretagen. Den förväntade avmattningen i netttotal för lönsamhet avspeglar hur industriföretagen i länet påverkas av den allmänna och internationella konjunkturen och exportefterfrågan.

Figur 12 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Gotlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Företagens prisförväntningar

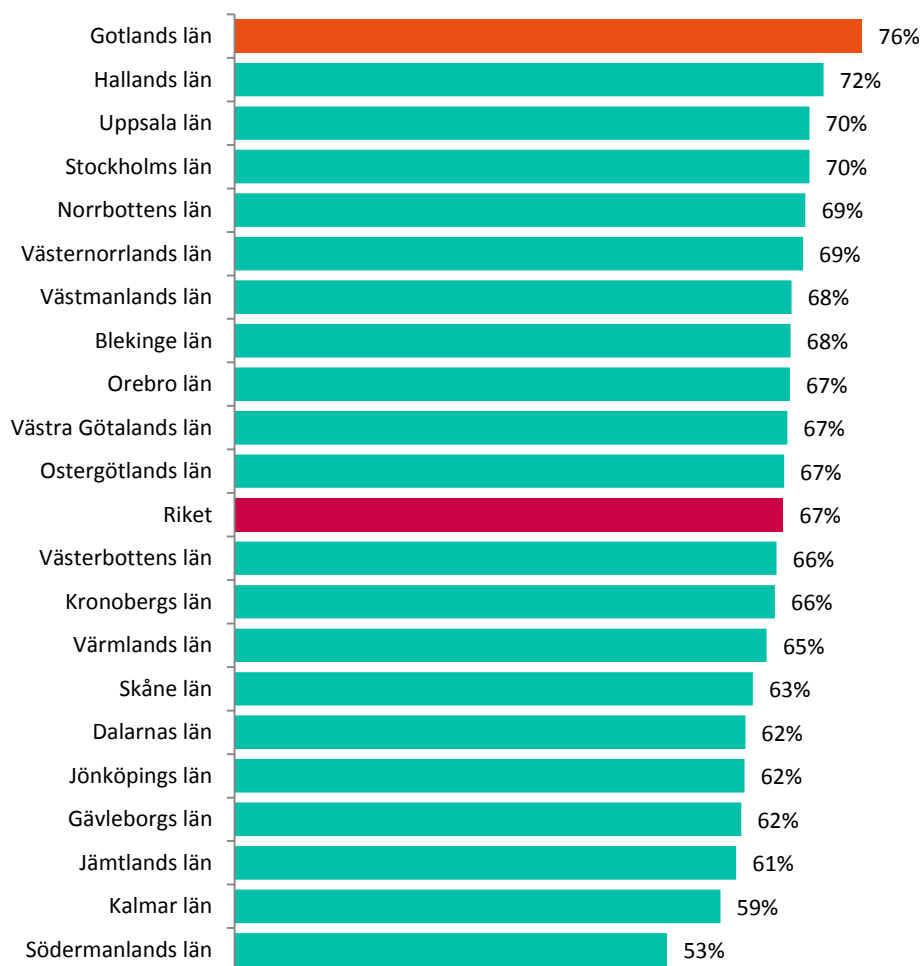
Att konjunkturen nu stärkts leder till att en större andel av företagen i länet räknar med att kunna höja priserna kommande år. Företagen i Gotlands län har än något högre förväntningar gällande prisutvecklingen än genomsnittet för riket. Av industriföretagen tror 42 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 39 procent. Inom industrin i riket som helhet är det 34 procent av företagen som tror på högre priser på riksnivå, motsvarande siffra för tjänstesektorn är 36 procent.

Prisutvecklingen för de svenska företagens varor tyder inte på några större problem med konkurrenskraften jämfört med våra handelspartners. Även om den reala effektiva växelkursen ökade mellan 2010 och 2013. Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

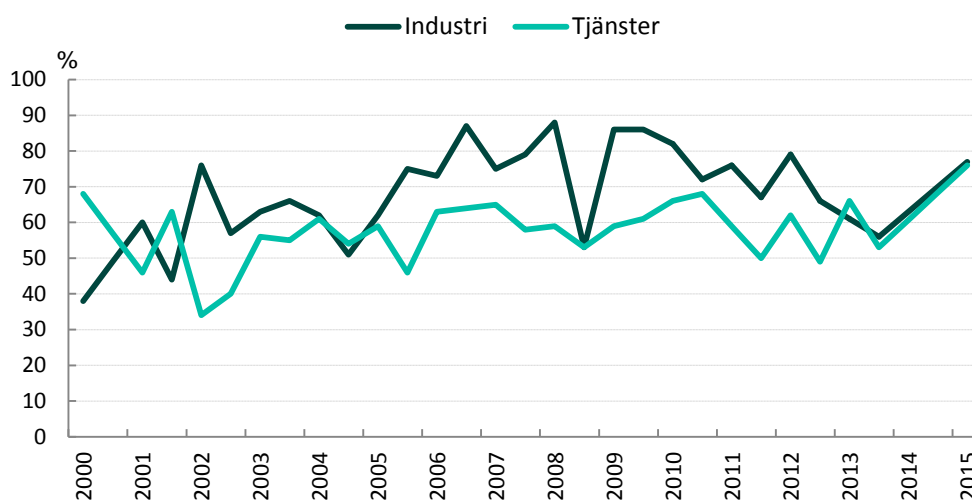
Småföretagen i Gotlands län ser bäst möjligheter i riket för att växa framöver, hela 76 procent av företagen i länet anser att de har goda utsikter att expandera på sikt.

Figur 13 Företagens expansionsutsikter (netttotal) per län och i riket 2015

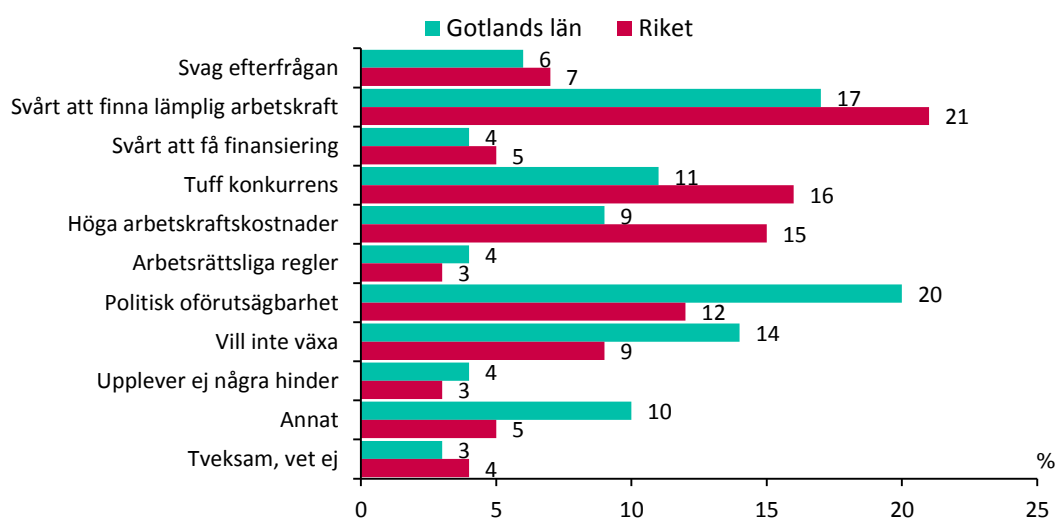
Industri- och tjänsteföretagen på Gotland delar synen på expansionsmöjligheter, i båda sektorerna ser 76 procent av företagen goda expansionsutsikter.

Figur 14 Expansionsutsikter (netttotal) i Gotlands län, industri- och tjänstesektorn 2000-2015

Politisk oförutsägbarhet är det enskilt största tillväxthindret som Gotlands småföretag upplever. Vart femte småföretagare (20 procent) uppger detta som största hinder. Svårigheter att finna lämplig arbetskraft kommer på andra plats, 17 procent av företagen i länet upplever detta som ett expansionshinder. År 2013 fanns denna faktor också bland de två största tillväxthindren, vilket pekar på att problemen med matchning av kompetens på den Gotländska arbetsmarknaden fortsätter vara betydande. Tuff konkurrens anges av 11 procent som det största tillväxthindret. Det är också 14 procent av de Gotländska företagen som uppger som hinder att de inte vill växa, att jämföra med 9 procent i riket.

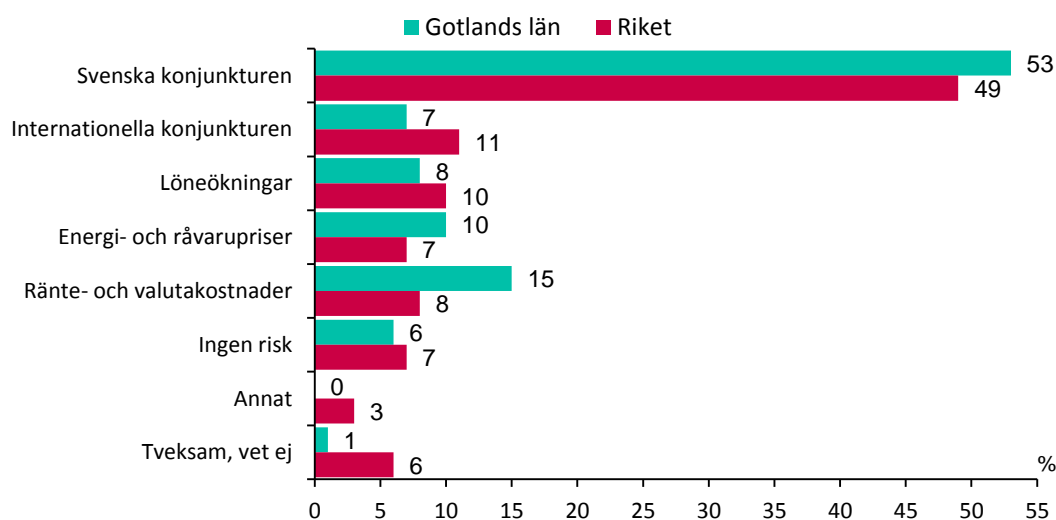
Figur 15 Tillväxthinder enligt företagen i Gotlands län och i riket 2015 (procent)

Konjunkturrisker

Den svaga inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt mer än hälften av länets småföretag. Därefter anses ränte- och valutakostnader utgöra den näst största konjunkturrisken, 15 procent, nästan dubbelt så många som riksgenomsnittet, anser att detta är den största konjunkturrisken. Även löneökningar ses som en konjunkturrisk av många företag i länet (8 procent). Gotlands småföretagare är också relativt mer känsliga för energi- och råvarupriser jämfört med riket.

Figur 16 Vilken anser du är den största konjunkturrisken för ert företag?

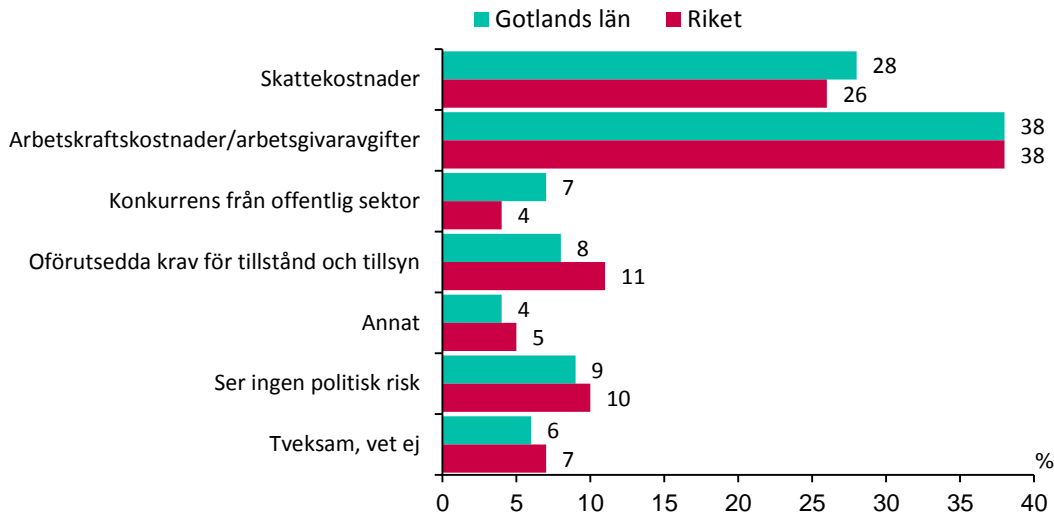
Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft.

För att fördjupa förståelsen kring företagets syn på konjunkturläget och risker som påverkar företaget, ställdes kompletterande frågor om politiska risker och personliga risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Gotlands län. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. En större andel av företagen i Gotlands län, än i riket, upplever också konkurrens från den offentliga sektorn som en politisk risk.

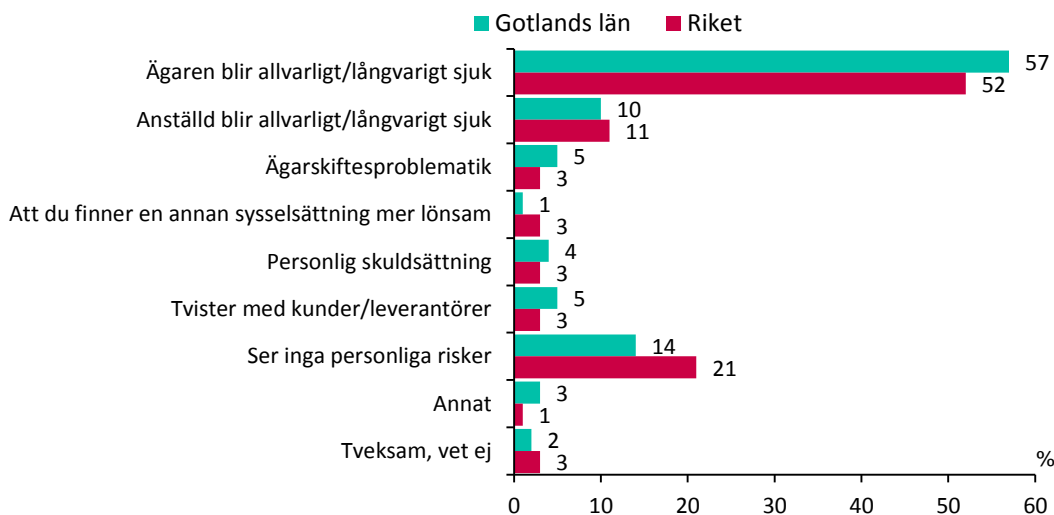
Figur 17 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Personliga risker

Liksom i riket som helhet upplever företagen i Gotlands län att den största personliga risken för företaget är ifall en ägare blir långvarigt sjuk. I Gotlands län anser relativt fler småföretagare att problematik i samband med generations- och ägarskifte och tvister med kunder eller leverantörer är de största personliga riskerna.

Figur 18 Vilken anser du är den största personliga risken för ert företag?

Appendix Finansiering

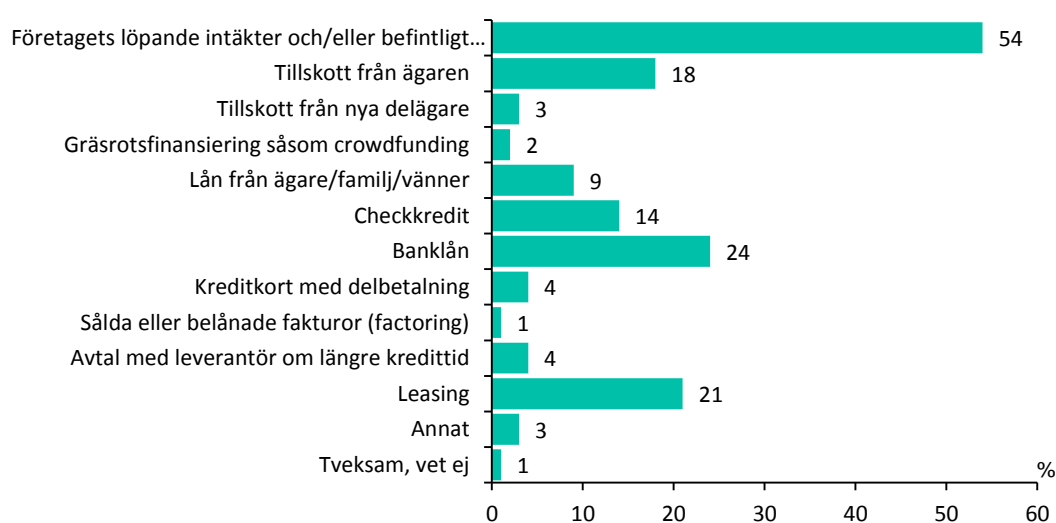
Finanskrisen slog kraftigt mot de små företagens möjligheter att finansiera sig. Även nu flera år efter finanskrisen anser många småföretag att det är svårt att få extern finansiering för att utöka verksamheten och att anställa, detta har visats in en rad undersökningar förutom av Företagarna bl.a. av Världsbanken.³

Finansieringssvårigheterna kan ha flera olika förklaringar. Den viktigaste faktorn är dock svårigheterna att få nya krediter och att utvidga befintliga banklån samt den höga kostnaden för banklån. Kostnaderna för banklån och krediter till företag tycks fortfarande vara höga i förhållande till aktiemarknadens avkastning och det låga ränteläget. Troliga förklaringar är bristfällig information mellan kreditgivare och låntagare, men också regelverk som påverkar finansieringsaktörernas utlåning till företag. Vissa regionala skillnader tycks också finnas vad gäller bankernas roll som kreditgivare till företag i regionen.

Majoriteten av alla företag använder egna medel i form av löpande intäkter och befintligt kapital till att finansiera företagets investeringar. En relativt stor andel av alla företag använder också checkkredit för att finansiera löpande verksamhet och investeringar. Skillnaden i ränta på utnyttjad checkkredit kan förväntas vara betydande mellan företag i olika storleksklasser, baserat på antal anställda etc. Räntekostnaderna kan därför vara betydligt högre för de mindre bolagen och generellt högre än vad som kan förväntas av det allmänna ränteläget i ekonomin.

I många företag finansieras också stora delar av investeringarna med tillskott eller lån från ägaren samt dennes familj. Detta resultat beskriver på ett tydligt sätt hur företagande innebär en betydande privatfinansiell risk för företagaren och dennes familj.

Figur 19 Finansieringssätt (företag som har investerat)

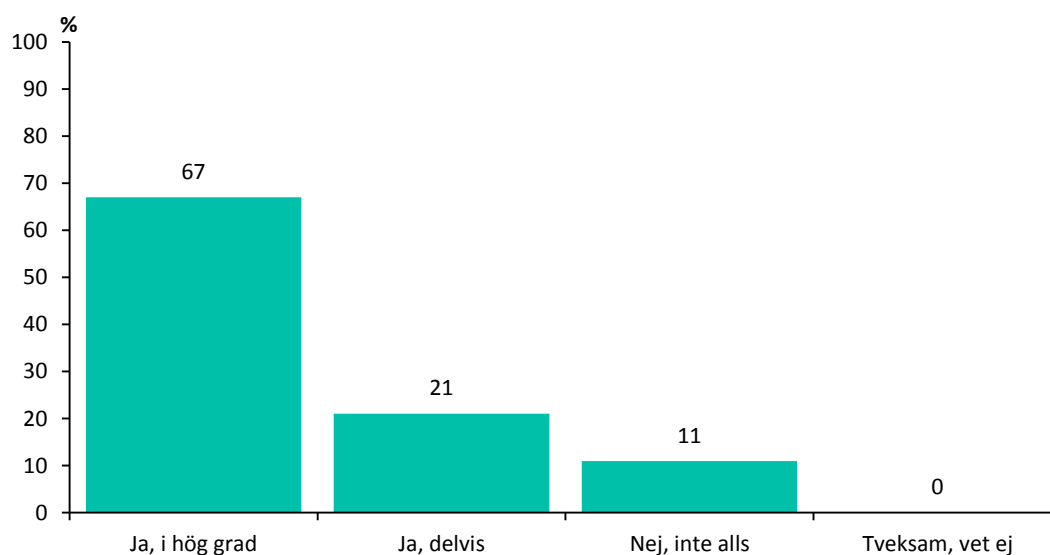
³ Sweden's Business Climate A Microeconomic Assessment, World Bank 2015.

I Företagarnas senaste finansieringsrapport svarade 47 procent av företagen att de upplever det som ganska eller mycket svårt att få extern kredit för att finansiera företagets investeringar och löpande verksamhet. Större företag har emellertid ofta betydligt lättare att finansiera sin verksamhet och investeringar med extern finansiering.⁴

Bankens lokala förankring och bemötande

Omkring hälften av alla företag i landet anser att deras bank har en hög grad av lokal förankring (48 procent). 28 procent av landets företag upplever att banken delvis har en lokal förankring. I länet är motsvarande siffror något högre, 67 procent anser till exempel att deras bank har en i hög grad lokal förankring. Medan nästan var femte företag i landet som helhet upplever att deras bank inte har någon lokal förankring, är det ungefär vart tionde företag som upplever detta i Gotlands län.

Figur 20 Upplever du att företagets bank har en lokal förankring?

⁴ Se bl.a. Småföretagen vill växa – men saknar finansiering, Företagarnas finansieringsrapport 2015.

När det gäller bankernas rådgivande roll till företagen upplever 57 procent av företagen på riksnivå att de får ett delvis eller i hög grad personligt och engagerat bemötande i kreditprövningsfrågor. Bland företagen i Gotland är motsvarande andel 75 procent, dvs. fler upplever att de får ett engagerat bemötande.

Figur 21 Upplever du att ni får ett personligt och engagerat bemötande i kreditprövningsfrågor?

